

BOLALARNI MAKTABGA TAYORLASH TIZIMLARINI SHAKILANTIRISH.

Obidjonova Ozoda Odiljon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2- bosqich talabasi.

Annotasiya: Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga ruxiy va fiziologik tayyorgarligi, maktabga tayyorgarlik ko'rishga imkon beradigan ko'plab usullar va tayyorgarliklar haqida yoritilgan.

Kalitso'zlar: Bola, maktabgacha ta'lim, kompetensiya, ijtimoiy-hissiy, kommunikativ, shaxsiy, bilish, rivojlantirish, qiymat natija, samaradorlik.

Bugungi kunda xorijiy tajribalar maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxs sifatida shakllanishida hayotiy yo'nalishlarini tanlash uchun shart-sharoitlarni ta'minlash zarurligini ko'rsatmoqda. Rivojlangan davlatlarda ta'limga e'tibor va unga sarmoya kiritish davlatni mustahkamlashning eng muhim omili ekanligi o'z isbotini topdi. Maktabgacha yosh davri o'ziga xos ijtimoiy madaniy hodidsa ekanligi, uning bola hayotidagi ta'siri butun umri davomida mustahkam zamin yaratishini tushunish dolzarb muammo sifatida qaralmoqda. Maktabgacha yoshdagi bolaning maktab ta'limiga o'tishi hamisha uning hayoti ahloqi qiziqish va munosabatlarida anchayin jiddiy tub o'zgarishlarni yuzaga chiqaradi. Shuning uchun maktabgacha yoshdagi bolani bog'chada yoki uyt dayoq maktab ta'limiga tayyorlash, uni unchab bo'lmagan bilim, yushuncha, kunikma va malakalar bilan tanishtirish kerak bo'ladi. Bunday tanishtiruv moslashuv davrining jiddiy qiyinchiliklaridan xalos bo'lishga yordam beradi.

Etakchi mutaxassislarining fikriga ko'ra “maktabga tayyorgarlik” tushunchasi bolani maktabga tayyorlashning qo'yidagi yo'nalishlarini o'z ichiga oladi: jismoniy, shaxsiy(ruhiy), aqliy va maxsus tayyorgarlik. Jismoniy tayyorgarlik bolaning sog'lomligi, harakat ko'nikmalari va sifati qo'l mushaklari va ko'rish - motor muvofiqligi rivojlanganligi bilan izohlanadi.

“ Rivojlanganlik “ning asosiy belgilari o'ziga xos jismoniy rivojlanishning alohida jihatlarida ko'rinadi. Masalan – suyak tuzilishida, past bo'yli bolalarda o'z yoshiga ko'ra tana bo'yi va og'irligidagi nomutanosiblik, tanadaga muvozanat

buzilishlari, yo‘rak- qon tomir tizimidagi fiziologik etishmovchiliklar, tez toliqishlar, jismoniy yo‘klamalarni bajarishdagi imkoniyatlari pastligi shular jumlasiga kiradi.

Maktablarning 1- sinflari o‘qituvchilari maktabgacha yoshdagi bolani qabul qilishda shuni unutmaslik lozimki, 6, hatto, 7 yoshli bola 1-sinfga kirishda uning oiladami bog‘chadami maktabgacha ta‘limni to‘liq olganligidan qat’iy nazar, o‘quv faoliyatining ma‘lum bir ko‘nikmalariga ega bo‘lsa-da, baribir ma‘lum muddatgacha bolamaktabgacha yoshdagi davrning o‘ziga xos xususiyatlarini saqlab turadi. U hali o‘quv faoliyati uchun kerakli bo‘lgan sifatlar va uddaburonlikka ega emas. U bu hislatlarni o‘quv jarayoni davomida egallashni davom ettiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni ilk o‘qitish bosqichida bog‘chada ham, maktabda ham ularga o‘qishda birdan qat’iy belgilangan talablarni qo‘yish mumkin emas, faqat maktabdars tizimidagi ta‘limni qo‘llash kerak. Namuna uchun bolalar bog‘chasida va maktabda ta‘lim shakli mutanosibligi taqsimotini keltiramiz.

- bolalar bog‘chalarining katta va tayyorlov guruhida – 80 foyiz o‘yin –20 foiz mashg‘ulot

- birinchi sinflarda (1-yarim yillikda) – 60 foiz o‘yin – 40foyz dars;
- birinchi sinflarda (2-yarim yollikda) – 30 foyiz o'yin – 70 foyiz dars ;

Katta va tayyorlov guruh tarbiyachilari va 1- sinf o‘quvchilari-ning asosiy vazifasi – ta‘limning birinchi bosqichida bola hayoti va metodlarini ta‘min etish. O‘yin faoliyati bolalar uchun malum muddat etkchi bo‘lib qolishi va metodlarini ta‘min etish. O‘yin faoliyati bolalar uchun ma‘lum muddat etakchi bo‘lib qolishi va bundan birdan voz kechmaslik, balki u sekinasta tabiiy holda o‘z o‘rnini boshqa, yani o‘quv faoliyatiga bo‘shatib berishini nazarda tutish kerak.

Bolalarni maktabda o‘qitishning samaradorligini ko‘p jixatdan ularning tayyorgarlik darajalariga bog‘liq bo‘ladi. Maktabda o‘qishga tayyorgarlik – maktabgacha ta‘lim muassasasi va oilada maktabgacha tarbiya yoshidagi bolaga qo‘yadigan talablar orqali aniqlanadi. Bu talabalarning o‘ziga xos tomoni o‘quvchining yangi ijtimoiy psixologik o‘rni, u bajarishga tayyorlangan bo‘lishi lozim. Aqliy tayyorgarlik bola obrazli va mantiqiy fikrlashi, tasavvurning, odamiylikning, bilimga qiziqishning, mustaqilligining, o‘zini-o‘zi nazorat qilishga, xamda o‘quv faoliyatini kuzatish, eshitish, eslab qolish, solishtirish kabi asosiy turlarini bilishni o‘z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bikbayeva N.U., Ibroximova 3.I., Qosimova X.I. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish, T., 1995.
2. X. Axmedova va boshqa... «Bolangiz maktabga tayyormi?» T., 2000y.
3. M. Jumayev “Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi va nazariyasi” T., 2007 y.
4. S.X. Jalilova, S.M. Aripova. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. 2013y.
5. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga ko‘yiladigan davlat talablari. 2013y.
6. “Bolajon” dasturi 2010y.



Research Science and
Innovation House